

Občina Borovnica

Tekmovanje Turistični vodnik

Avtor: Ažbe Poglajen
Mentorica: Inka Nose

Kazalo

Vsebina

Kazalo	2
Kazalo slik	2
1. Uvod	3
2. Opis poti	4
3. Opis odsekov poti	5
3.1. Ljubljansko barje	5
3.2. Jelenov viadukt	6
3.3. Golobja Jama	7
3.4. Borovniški viadukt	8
3.5. Cerkev sv. Marjete	9
3.6. Soteska Pekel	10
4. Zaključek	11
5. Viri:	11

Kazalo slik

Slika 1:Zemljevid občine Borovnica	3
Slika 2: Ljubljansko Barje	5
Slika 3: Jelenov viadukt	6
Slika 4: Golobja jama	7
Slika 5: Borovniški viadukt Slika 6: Ostanek Borovniškega viadukta	8
Slika 7: Cerkev Sv. Marjete	9
Slika 8: Soteska Pekel	10

1. Uvod

Borovnica, znana po nekoč mogočnem železniškem viaduktu in slikoviti soteski Pekel, je danes prepoznavna tudi po največjih nasadih ameriških borovnic v Sloveniji. Raztezajo se na Ljubljanskem barju, po slastnih modrih jagodah pa je poimenovana vsakoletna turistična prireditev Praznik borovnic, ki jo prebivalci pripravijo v drugi polovici julija.

Občina Borovnica je od glavnih mestnih ulic oddaljena le 18 minut vožnje z vlakom in leži na jugozahodnem robu Ljubljanske kotline. Dodatno privlačnost ji daje stičišče geografskih regij in tektonskih prelomov. Na njenih tleh se namreč srečujeta dinarski in predalpski svet, v planotah za vasjo pa se že začneja tudi Kras. Naselja občine s severne strani objema Ljubljansko barje, na vzhodu Planina, na zahodu Trebelnik, južno stran kotline pa obkrožajo blizu tisoč metrov visoki hribi, ki se dvigajo nad vasmi v Kotih. Pred tisočletji se je na večjem območju doline razprostiralo plitvo jezero. Segalo je vse do obronkov hribov, ki obdajajo kotlino. Zabočevo je prvi naseljen kraj naše občine, v vaseh, ki ležijo na ali ob Barju, pa so našli arheološke ostanke iz različnih obdobj.

Slika 1: Zemljevid občine Borovnica

Poleg koliščarjev, skrivnostnega močvirja in bistriškega samostana sta Borovnico močno zaznamovala predvsem veličasten viadukt in železniška proga Dunaj-Trst. Omogočila sta ji razvoj in povezavo s svetom, obenem pa ji med drugo svetovno vojno zadala globoke rane. Ena izmed njih je ustrelitev šestnajstih nedolžnih fantov in mož 10. marca 1942 v Gramozni jami. V spomin na ta dan obeležujemo Spominski dan. Od zanimive verige petih železniških premostitvenih objektov so v občini ohranjeni štirje, vidni pa so tudi ostanki stare proge. Še danes je prevozen Jelenov oz. Dolinski most, na najmogočnejšega pa nas spominja le steber, proglašen za tehniški spomenik.

Borovnica je ena izmed občin, ki so danes vključene v javni zavod Krajski park Ljubljansko barje, v njenih globinah pa se nahaja zajetje pitne vode za prebivalce naše in vrhniške občine. Smo člani Združenja občin Slovenije.

Ciljna skupina za pripravljeni izlet je deset članska skupina dijakov, starih 16 in 17 let, spremstvom enega profesorja. Izlet bi potekalo v kraju Borovnica. Ekskurzija bi bila organizirana v juniju, saj je takrat najbolj primerno vreme za dejavnosti vključene v izlet.

2. Opis poti

Skupine 10 – ih dijakov se bo zbrala ob 8.00 pred nasadom Ameriških borovnic na Ljubljanskemu Barju. Dijaki bodo spoznali nekaj novega o Ljubljanskemu Barju in tudi o Ameriških borovnicah. Po končani dejavnosti sledi odhod do Dolinskega mostu in Golobje jama, kjer bomo dobili profesionalno razlago. Naš ogled se nadaljuje s ogledom Borovniškega viadukta, kjer sledi 1 urna pavza, po pavzi pa nadaljujemo ogled z cerkve Sv. Marjete. Po ogledu cerkve se odpravljamo na zadnjo destinacijo Soteska Pekel, kjer si bomo ogledali prve tri slapovi in po ogledu imeli konkretno kosilo v gostilni Pekel.

AKTIVNOST	ČAS
Ogled nasada Borovnic	8.00 – 9.00
Ogled Jelenovega mosta	10.00 – 10.30
Ogled Golobje jame	10.45 – 11.15
Počitek	11.30 – 12.30
Predstavitve Borovniškega viadukta	12.30 – 13.00
Ogled cerkve Sv. Marjete	13.15 – 14.15
Ogled soteske Pekel	15.00 – 16.00
Kosilo v gostilni Pekel	16.00 – 17.00
Odhod domov	17.00

3. Opis odsekov poti

3.1. Ljubljansko barje

Borovnica je ena izmed občin, ki ležijo na Ljubljanskem barju, zamočvirjeni 160 km² veliki udorini na skrajnem južnem delu Ljubljanske kotline. Na njem se srečujejo Kras, Dinarsko gorstvo in predalpski svet, še večjo mikavnost in posebnost pa mu dajejo številni tektonski prelomi, ki pogrezajočo ravnino križajo prečno in vzdolžno.

Barje je nastalo pred dvema milijonoma let. Potoki, predvsem pa reka Sava, so v udorino nanесли ponekod tudi do 280 m debele plasti sedimentov. Pred približno štiri tisoč leti se je tu razprostiralo plitvo jezero, v katerega dno so mostiščarji zabili lesene kole in nanje postavili naselbine. Danes o koliščarski kulturi, ki je vrhunec dosegla v bakreni dobi, pričajo le še arheološke najdbe. Tu so odkrili že več deset kolišč, eno pomembnejših odkritij pa je kolo iz 4. tisočletja pred našim štetjem, ki velja celo za najstarejšo najdbo te vrste na svetu.

Za začetek našega izleta se bomo dobili pri 1. nasadu borovnic, ki leži na Ljubljanskem Barju. Borovnica je sama po sebi znana po nasadu ameriških borovnic. Pred nasadom nas bo sprejela gospa Pivk, ki nam bo povedala več zanimivosti o Ameriških borovnicah. Skončano predstavitevijo se pa odpravljamo po Ljubljanskemu Barju v center Borovnice.

Slika 2: Ljubljansko Barje

3.2. Jelenov viadukt

Ob gradnji južne železnice od Ljubljane do Trsta sta bili največji težavi premostitev Ljubljanskega barja in vzpon na Kraško planoto. Na trasi so zgradili več premostitvenih objektov, kar pet večjih je bilo v borovniški občini. Žal največjega med njimi – mogočnega Borovniškega viadukta – ni več, nanj nas spominja le še steber.

Blizu njega se še vedno nahaja vse prevečkrat zapostavljen in neopažen Jelenov oz. Dolinski most, zgrajen leta 1857. Ob odhodu iz vasi so ga maja 1945 Nemci hoteli razstreliti, kruti usodi je ušel le zaradi pomanjkanja razstreliva. Most, speljan v rahlem zavoju, je zidan iz opeke in kamena, sestavlja pa ga dvanajst stebrov in enajst obokov. Dolg je 219 m in visok 29 m. Je med najstarejšimi slovenskimi mostovi z dvotirno železnico in čeprav je bil grajen za nizke obremenitve, še danes lahko vozijo po njem težki tovorni vlaki. Jelenov oz. Dolinski most se vidi s ceste, ki povezuje Borovnico in Vrhniko.

Naša naslednja točka bo Jelenov Viadukt, ki nosi ime tudi Dolinski most. Skupaj se mu bomo približali, kjer bom tudi povedal zanimivosti o mostu in njegovi zgodovini. Po končani predstavitvi se bomo odpravili k naslednji točki, ki leži blizu viadukta in je skrita v gozdu.

Slika 3: Jelenov viadukt

3.3. Golobja Jama

Borovniška kotlina, obdana z Barjem, Trebelnikom, Planino in hribi nad vasmi v Kotih, skriva več jam. Najlepša med njimi je Golobja jama, poimenovana tudi biser borovniškega podzemlja. Leži pod Goveščkom in skriva kapniški gozd, v katerem se zrcali jezero. Dostopna je le jamarjem. Dolga je 125 m in globoka 20 m. Člani Jamarskega kluba Borovnica so jo dokončno raziskali, izmerili in geodetsko izrisali 23. junija 1968. Vhod v jamo se skriva v poraslem pobočju. Ko vstopimo vanjo, opazimo podorne bloke, pot pa se razširi in nas vodi vse do belih kapnikov in jezerca.

V Bregovih nad Brezovico in Zabočevim se ob potoku Šumnik nahajata še Vihrovica (poimenovana tudi Ihrovica) in Pod ta visoko škalo. Nad jamami vodi lovska steza na Rakitno, kjer je priljubljeno klimatsko zdravilišče in jezero.

Ihrovica oz. Vihrovica je spodmol, jama pod previsno steno in ima dva vhoda. Dolga je 73 m, rovi pa vodijo tudi 14 m nad točko vhoda. Nekoč so jo lepšali kapniki. Zanje so se zanimali arheologi in sondiranja so menda dokazala, da so v njej v prazgodovini prebivali ljudje. V jami so namreč našli glinasto posodo in kamnito ognjišče.

Golobja jama je zanimivost, ki si jo bomo ogledali skupaj. Dostopna je le jamarjem, zato nam bo gospod Svete povedal več zanimivosti o jami in dejavnosti jamarstva na splošno. Jama je seveda majhna in ni dostopna vsem. Dostopna je samo jamarjem z odlično opremo.

Slika 4: Golobja jama

3.4. Borovniški viadukt

Borovniški viadukt, poimenovan tudi kot most, je bil svetovno znana mojstrovina in največja zgradba na progi Dunaj – Trst.

Železniška proga od Ljubljane do Celja je stekla leta 1849. Želeli so jo speljati do Trsta, a premagati je bilo treba največji težavi, Ljubljansko barje in vzpon na Kraško planoto. Njeno gradnjo so zaupali Carlu Rittru von Ghegi, ki je že imel izkušnje z gradnjo železnic.

561 metrov dolg in 38 metrov visok viadukt so delali sedem let, od 1850 do 1856. V tem času so v mehka barjanska tla zabili 4000 hrastovih pilotov, za 24 obokanih stebrov so porabili 31.600 m³ obdelanih kamnitih blokov, 31.000 m³ lomljenca in okoli 5 milijonov opek. Stroški gradnje so znašali dva milijona goldinarjev. Dvonadstropni viadukt, ki je v loku premoščal najožji del Borovniške kotline, je imel v zgornji etaži 25, v spodnji pa 22 obokov. Gradnja sama je potekala z nečloveškimi napori in za današnji čas s precej primitivnimi sredstvi. Ne glede na to je bil viadukt leta 1856, ko je čezenj zapeljal prvi vlak, prava tehnična in arhitekturna mojstrovina. Kot zanimivost – grajen je bil brez cementa. Na velikonočni četrtek, 10. aprila 1941, je stara jugoslovanska vojska zrušila sedem kolon Borovniškega viadukta. Italijanska vojska, ki je 13. aprila prišla v Borovnico, se je takoj lotila gradnje železne premostitve. Izdelava Roth-Waagnerjeve konstrukcije je trajala do 28. junija 1941, ko je progo odprl italijanski minister za promet Giovanni Host-Venturi.

Decembar 1944 je pomenil konec prometa prek viadukta. V številnih bombardiranjih od avgusta do decembra 1944 so ga močno poškodovali, promet pa je bil dokončno prekinjen 27. decembra, ko so bombe porušile železno premostitev v smeri Stare postaje. Ob umiku iz Borovnice je 5. maja 1945 zjutraj nemški pionirski oddelek razstrelil še preostanke konstrukcije, skušali so uničiti tudi Dolski in Jelenov oz. Dolinski most, a jim je zmanjkalo eksploziva.

S končano predstavitvijo jamarstva se bomo odpravili v sam center Borovnice, kjer se tudi nahaja ostanek Borovniškega viadukta. Ob ostanku viadukta se bomo odpočili in prisluhnili gospodu Jerebu o predstavitvi viadukta. S končano predstavitvijo imamo 1 uro pavze.

Slika 5: Borovniški viadukt

Slika 6: Ostanek Borovniškega viadukta

3.5. Cerkev sv. Marjete

Cerkev sv. Marjete prvič omenja listina 11. aprila 1351. Kot podružnico cerkniške župnije jo navajajo tudi leta 1476, nato še v protokolu iz 1526. Najprej je kot podložnica bistriškega samostana pripadala cerkniški fari in preserskemu vikariatu, januarja 1758 postala vikariat, samostojna župnija pa 1. novembra 1862.

Letnica izgradnje prvotne cerkve ni znana, viri pa pravijo, da je njen nastanek tesno povezan z gradnjo bistriškega samostana. Domneva se, da naj bi se zgradila okoli leta 1300. V bližini današnje cerkve naj bi namreč kartuzijanski menihi imeli hišo s kapelo in od tu nadzorovali gradnjo v Bistri. Prva borovniška cerkev naj bi stala na današnjem župnijskem vrtu.

Borovniško cerkev so leta 1828 zaradi dotrajanosti zaprli in leto kasneje po vzoru ježiške zgradili novo. Do danes je bila cerkev večkrat obnovljena, leta 1935 v neoklasicističnem slogu.

Cerkev stoji v starem delu kraja in je vpisana v Register nepremične kulturne dediščine. Ima klasicistično oblikovano fasado, zvonik je baročen. Nad glavnim vhodom je basrelief sv. Marjete, na straneh sta letnici 1829 (prezidava cerkve) in 1903 (portal). Nad portalom je rozeta, glavna in stranska vrata pa krasita tudi napisa.

Cerkev sv. Marjete je naša naslednja točka. Cerkev je ena izmed najlepših cerkva v Borovnici. Ni lepa samo njena zunanost ali notranost temveč najlepša je njena zgodovina. Gospod župnik nas bo toplo sprejel in nam tudi povedal kako je cerkev dobila ime.

Slika 7: Cerkev Sv. Marjete

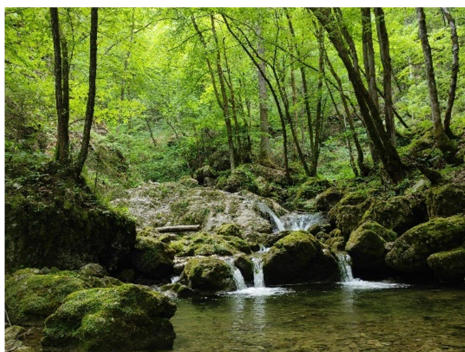
3.6. Soteska Pekel

Borovniški Pekel, ki je od ljubljanskih mestnih ulic oddaljen manj kot uro vožnje z avtom, navdušuje obiskovalce v vseh letnih časih. Temačna, vlažna in hladna soteska z bučnim grmenjem slikovitih slapov sprva res vzbuja peklenski občutek, a pozoren obiskovalec bo prav hitro spoznal, da je pravzaprav prišel v čaroben kraj. Mnogi se radi vračajo tudi zaradi gostišča, ki med drugim slovi po odlični pripravi postrvi.

Soteska, v katero sončni žarki le redko najdejo pot, je nastala kot posledica ugrezanja Ljubljanskega barja. V strmo dolomitsko deber je strugo vrezala deroča Otavščica, ki izvira na Bloško-Rakitniški planoti in v divjih slapovih pada čez previsne stene in skale. V ravnini blizu Dražice se združi s Prušnico in kot Borovniščica teče proti Ljubljanskemu barju, kjer se prelije v Ljubljanico.

Brzice in slapove je v Peklu nemogoče prešteti. Označenih je pet večjih, kar štirje pa so višji od 15 metrov, najvišji celo blizu 22. Mimo njih vodi zavarovana in označena pot, sprva speljana po brveh in primerna za vse pohodnike, od tretjega slapa naprej pa nam pri vzpenjanju pomagajo jeklenice, lestve, stopnice in klini. Med hojo navkreber je zanimivo opazovati drsenje, pramena in razbitje posameznih slapov ob skalah, vrtinčenje vode v tolmunih in meglice, pohodniki pa bodo slišali tudi različne zvoke, ki jih še zlasti ob obilnem deževju in trku na trd dolomit ustvarja razpenjena Otavščica. Skoraj vsi slapovi – tudi tisti manjši, neoznačeni – imajo vrsto posebnosti, ki se razkrivajo le pozornim očem, pri tem pa nam lahko pomagajo številni opisi soteske v turističnih vodnikih. Le redkokateri je še brez našega Pekla. Med drugim opazimo ali pa preberemo, da se en slap skriva za mogočno steno, za drugega je značilen lehnjak, spet tretji je dobil ime po silhueti gamsa, ki se je zarisala na skali ob njem, najlepši ima zanimiva korita z drasljami.

Po končanem ogledu cerkve se bomo odpravili do soteske Pekel, kjer si bomo ogledali 3 slapove. Soteska Pekel vsebuje tudi 4. in 5. slap ampak je potrebna kondicijska pripravljenost. Po ogledu se bomo ustavili v gostilni Pekel, kjer bomo imeli naše kosilo. Gostilna Pekel je znana predvsem po postrvih in jih toplo priporočam.

Slika 8: Soteska Pekel

4. Zaključek

Po končanem kosilu se bodo dijaki odpravili nazaj do avtobusa in nato domov.

5. Viri:

1. Slika: <https://www.kam.si/obcina-borovnica/>
2. Slika: <https://www.naravniparkislovenije.si/slo/naravni-parki/krajinski-park-ljubljansko-barje>
3. Slika: https://sl.wikipedia.org/wiki/Dolinski_most
4. Slika: <https://www.delo.si/nedelo/golobja-jama-jaz-pa-fuc/>
5. Slika: <https://siol.net/novice/slovenija/borovniski-viadukt-prica-razvoja-izjemne-zelezne-cest-445687>
6. Slika: <https://www.visit-borovnica.si/znamenitosti/zelezniska-dediscina>
7. Slika: <https://www.druzina.si/zupnija/zupnijska-cerkev-sv-marjete-borovnica>
8. Slika: <https://www.druzinski-izleti.si/regije/osrednjeslovenska/soteska-pek-el.html>

Ostalo:

<https://www.borovnica.si/>

<https://www.mojaobcina.si/borovnica/>

<https://sl.wikipedia.org/wiki/Borovnica>

<https://visit-borovnica.si/>